

Paralel cu Bogdan, o altă ediție a dat A. I. Jacimirskij, în *Славяно-молдавская летопись монаха Азария*, în *ИОРЯС*, XIII, St. Pb., 1909, p. 23—80¹.

I. Bogdan, este, deci, acela care aduce la cunoștință savanților și publicului larg românesc cele mai însemnate colecții de cronică românești în limba slavonă și în transpunere polonă, însoțindu-le de aprofundate studii, care-și păstrează valoarea pînă astăzi. După cum am văzut, concomitent cu el, în a doua parte a activității sale, unele texte le-a publicat A. I. Jacimirskij, care le-a făcut cunoscute în Rusia.

Cam aceasta era situația la începutul secolului nostru, cînd se părea că seria „marilor descoperiri” se încheiase. Dar încă în timpul vieții lui I. Bogdan, istoricul polon O. Górka descoperă (în 1911) în Biblioteca de stat din Munchen (mss. lat. nr. 952, din 28 aprilie 1502) *Cronica moldo-germană*, a treia transpunere străină (alături de cea rusă și cea polonă, descoperite anterior, dar mai vechi decît acestea) a letopisețului moldovenesc de la curtea lui Ștefan cel Mare, pe care însă o face cunoscută abia în 1929 în Polonia și în 1930 la București, într-o ședință a Academiei Române². În anul următor, O. Górka tipărește textul, cu un amplu studiu, sub titlul *Kronika czasów Stefana wielkiego Moldawskiego* (Cracovia, 1931), după care a fost reprodușă în „Revista istorică română”, IV și V—VI, 1934, 1935—1936, și în ediție separată: *Cronica epocii lui Ștefan cel Mare, 1457—1499*, București, 1937.

O nouă ediție după manuscris a dat ulterior I. C. Chițimia: *Cronica lui Ștefan cel Mare (Versiunea germană a lui Schedel)*, București, 1942.

Cam în același timp cu descoperirea lui O. Górka, un alt învățat polon, filologul J. Łoś semnală (în 1912) un al treilea manuscris al *Cronicii moldo-polone*, de la începutul sec. al XVII-lea, aflat în colecția Rusiecki (azi în Arhiva municipală din Cracovia, cod. Rusiecki, nr. 26)³, dar textul a fost studiat abia mai tîrziu de P. P. Panaitescu (*Cronica moldo-polonă*, RIR, I, fasc. II, 1931, p. 113—123), care l-a pus la contribuție pentru prima dată în 1959, cu prilejul reeditării cronicii⁴.

Toată această bogată literatură originală în limba slavonă și în transpuneri străine (cu excepția *Cronografului lui Moxa*, care e o prelucrare în limba română după izvoare bizantino-slave) provine din Moldova. În mod similar, era de așteptat ca și în Țara Românească să fi existat, în epoca anterioară secolului al XVII-lea, anale în limba slavonă. Într-adevăr, urmele acestora se întrevăd într-o parte a textului românesc din compilația de cronică de la sfîrșitul sec. al XVII-lea, numită *Istoria Țării Românești* (*Letopisețul Canta-*

¹ Manuscrisul a fost semnalat de I. A. Byčkov, șeful secției manuscrise a Bibliotecii publice, lui A. I. Jacimirskij, care l-a informat apoi pe I. Bogdan.

² *Kronika czasów Stefana Wielkiego Moldawskiego. Nieznane najstarsze źródło rumuńskiej historiografii*, „Sparwozдания Polskiej Akademii Umiejętności”, XXXIV, 1929, nr. 6, p. 29—31; comunicare la Academia Română la 8 noiembrie 1930 (cf. N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, vol. I, București, 1940, p. 41).

³ *Pamiętniki Janczara*, Cracovia, 1912, p. 38—40 (lucrare care a rămas, probabil, necunoscută lui I. Bogdan).

⁴ *Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI*, publicate de Ioan Bogdan. Ediție revăzută și completată de P. P. Panaitescu, Ed. Acad., 1959, p. 163—187.